

УДК 341.9 (075.8)

DOI [https://doi.org/10.32837/pyuv.v2i4\(29\).435](https://doi.org/10.32837/pyuv.v2i4(29).435)

Д. Ф. Кононенко

orcid.org/0000-0003-0889-7601аспірант кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»

САНКЦІЙНІ І ФОРС-МАЖОРНІ ЗАСТЕРЕЖЕННЯ В ДОГОВІРНИХ УМОВАХ ТА ЇХ ІНТЕРПРЕТАЦІЯ

Постановка питання. У міжнародних комерційних контрактах зазвичай вказується про звільнення сторін від цивільно-правової відповідальності за невиконання своїх зобов'язань в разі настання обставин форс-мажору (*vis major, force majeure*), обставин непереборної сили або надзвичайної зміни обставин (*rec stantibus*). Юридичні норми окремих держав практично завжди містять положення про обставини форс-мажору. Залежно від правової системи під форс-мажорними будуть розумітися обставини, що виникли після укладення контракту в результаті непередбачених і невідворотних стороною подій надзвичайного характеру. В окремих країнах значення надаватиметься також зовнішнім обставинам настання і продовження обставин форс-мажору.

Проблематика форс-мажорних застережень, зокрема внаслідок уведення санкцій, у міжнародних комерційних контрактах розглядалася в роботах О. Білоуса, Д. Богданова, М. Брагінського, В. Венедиктова, В. Вітрянського, Ч. Губер, В. Грибанова, О. Йоффе, Д. Кархалева, Т. Ківалової, Х. Кетца, О. Підпригори, Е. Пірвіца, К. Цвайгерта, Є. Харитонова, В. Хохлова, Г. Фонтане, Г. Шершеневича, Л. Еннексерус, Т. Яблочкова й інших. Спеціальні монографічні дослідження з питань застосування санкцій у різний час провели Т. Нешатаєва й І. Крючкова.

Метою роботи є аналіз наслідків запровадження економічних санкцій як форс-мажорних обставин, що звільняють від відповідальності за неналежне виконання міжнародних комерційних контрактів.

Виклад основного матеріалу. Історично під обставинами форс-мажору розумілися стихійні лиха та природні катаклізми, унаслідок яких утворювалася фактична неможливість виконання договірних зобов'язань. У подальшому категорія обставин форс-мажору була розширена шляхом включення в неї односторонніх актів уповноважених органів державної влади, що також створюють неможливість виконання контрактних домовленостей. Тут важливо підкреслити, що односторонні акти уповноважених органів державної влади створюють не фактичну, а юридичну неможливість виконання зобов'язань за договором.

Отже, ухвалення актів державної влади, що забороняють або припиняють здійснення договірних зобов'язань у зв'язку з уведенням економічних санкцій Радою Безпеки (далі – РБ) Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) щодо вже укладених контрактів, будуть непередбачуваними і невідворотними обставинами, що створюють юридичну неможливість виконання контракту і можуть бути віднесені нормами законодавства та (або) положень контракту до форс-мажорних обставин. У науці неодноразово висловлювалася думка, що односторонні обов'язкові міжнародні акти, зокрема й ухвалені від імені міжнародної організації, відносяться до обставин непереборної сили, або обставин форс-мажору [1, с. 113].

Необхідно підкреслити, однак, що в новітній міжнародно-правовій регламентації цивільних прав та обов'язків суб'єктів приватноправових відносин, здебільшого в міжнародній торгівлі (наприклад, у Віденській конвенції ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів 1980 р.), терміни «форс-мажор» або «нездолання / непереборна сила» іноді відсутні, будучи заміненими на інше поняття – «перешкода поза контролем сторін».

Водночас, скажімо, у такому документі, як Принципи міжнародних комерційних контрактів (далі – Принципи УНІДРУА) [2] вжито останні як синоніми: їх ст. 7.1.7 іменується «Непереборна сила (форс-мажор)» і передбачає, що «сторона звільняється від відповідальності за невиконання, якщо вона доведе, що невиконання було викликано перешкодою поза її контролем і що від неї нерозумно було очікувати прийняття цієї перешкоди під час укладення договору або уникнення чи подолання цієї перешкоди чи її наслідків». Принципи європейського контрактного права, як і Принципи УНІДРУА, у ст. 8:108 передбачають: «Невиконання стороною звільняє її від відповідальності, якщо вона доведе, що воно сталося через перешкоди поза її контролем і що вона не мала підстав припускати цю перешкоду під час укладення контракту, або могла уникнути її, або подолати перешкоду або її наслідки» [3].

У міжнародно-правовій практиці складання приватноправових договорів міжнародного характеру закріпилося правило про внесення в текст застереження на випадок настання

обставин форс-мажору, а також правило, що настання і продовження обставин непереборної сили повинно бути підтверджено торгово-промисловою палатою або іншим компетентним державним органом.

Залежно від права, яке підлягатиме застосуванню до такого договору, буде розглядатися і подія на предмет її кваліфікації як обставин непереборної сили. Питання про кваліфікацію події як обставин непереборної сили є питанням матеріального права. Якщо відповідно до права держави, що розглядає спірні відносини за договором, неможливість виконання контрактних зобов'язань унаслідок уведення економічних санкцій РБ ООН буде кваліфікована як настання форс-мажорної обставини, то сторона буде звільнена від несення відповідальності за невиконання або неналежне виконання.

Проте трапляються випадки, коли сторонами можуть бути не включені в договір положення про форс-мажор, у такій ситуації під час розгляду спірного договору необхідно керуватися положеннями права, обраного сторонами за право, що застосовується до суті договору (*lex causae*), – *lex pro voluntate*, *lex loci contractus* або встановленого на підставі іншої колізійної прив'язки. Отже, необхідно буде проаналізувати, чи має факт уведення економічних санкцій усі необхідні характеристики відповідно до права, обраного сторонами, щоби бути розглянутим як обставина форс-мажору, а саме: непередбачуваністю, неможливістю запобігання, відсутністю вини порушника зобов'язання.

Спірним у науці міжнародного приватного права є питання про характеристику рішення РБ про введення економічних санкцій як настання обставин непереборної сили з погляду непередбачуваності. У судовій практиці відзначається, що, незважаючи на те, що фактично для сторін, які залежать від держави, стосовно якої вводиться санкція, стає неможливим виконувати свої зобов'язання, сумніви може викликати зовнішня сторона ембарго, оскільки саме така держава або одна з її похідних і є стороною договору.

Загальновизнаним вважається, що в разі введення економічних санкцій цілком або частково призупиняється виконання зобов'язань за існуючими приватноправовими міжнародними контрактами, а укладені після введення санкцій угоди будуть визнаватися недійсними. Численні звернення до судових установ підтверджують законність призупинення комерційної діяльності й інших видів співробітництва з особами, які перебувають під юрисдикцією держави-порушника, щодо якої вживаються заходи відповідно до ст. ст. 41 і 42 гл. VII Статуту ООН. Ученими підкреслюється, що «після введення санкцій проти Югославії було призупинено виконання багатьох контрактів підряду, укладених з югославськими будівельними організаціями» [4, с. 159].

З моменту видання акта національного права про введення економічних санкцій РБ ООН національні особи країни зобов'язані дотримуватися вимог внутрішньодержавного законодавства, включаючи і такий акт. У результаті настання і тривалість режиму економічних санкцій не будуть для них непередбаченими обставинами. Отже, для контрактів, що укладаються після введення в дію санкцій РБ ООН, режим санкцій не може бути автоматично підставою для звільнення від відповідальності у зв'язку з настанням «обставин непереборної сили». Наприклад, Г. Дмитрієва вважає, що «угоди, укладені після введення санкцій, є юридично недійсними, вони не породжують прав і обов'язків у сторін угоди, сторони не несуть відповідальності за невиконання своїх зобов'язань за угодою» [5, с. 371–374]. Юридичне становище сторін у подібних випадках не в усьому і не завжди, як було показано вище, характеризується однозначністю. Водночас даною думкою частково підтверджується, що ситуації, коли резолюціями РБ ООН, незважаючи на триваючу дію режиму економічних санкцій, дозволено продовження здійснення зовнішньоекономічної діяльності, як, наприклад, у випадку з Іраком, згаданих у цій роботі раніше, є винятками.

Тим часом основними у зв'язку із цим є питання суто правового характеру, по-перше, про те, чи стають такі угоди недійсними через сам факт наявності подібної резолюції РБ ООН і введення її в дію в межах території даної держави, або для визнання їх такими необхідні все ж будь-які юридичні дії? По-друге, чи однакові в таких випадках наслідки визнання угод недійсними і нікчемними, хто має право пред'явити вимогу про таке визнання? Належні відповіді на них знаходяться, уявляється, у загальній концепції співвідношення міжнародно-правового акта, будь то міждержавний (міжурядовий) договір або акт міжнародної організації, що має обов'язкову силу для держави, із приватноправовим договором.

Оскільки рішення міжнародної організації (резолюція РБ ООН) не має «прямой дії» на територіях конкретних держав, не існує й автоматизму у визнанні угод розглянутого роду недійсними. Так, відповідно до норм цивільного законодавства, недійсні угоди класифікуються як оспорювані в разі визнання їх як такими судом, якщо підстави їхньої недійсності передбачені Цивільним кодексом (далі – ЦК) України, і нікчемні, тобто недійсні незалежно від такого визнання, але які в жодному разі не породжують правових наслідків (ст. 212 ЦК України). Унаслідок цього визнання угод, укладених у період дії економічних санкцій, які були правомірно введені на території України, недійсними повинно бути здійснено судом. Причому вимога має бути заявлена особами, зазначеними в Кодексі. Тим часом у Цивільному кодексі

України немає такої підстави для визнання угоди недійсною, як введення в дію на території України рішення РБ ООН (резолюції міжнародної організації) про економічні санкції проти держави, з юридичною або фізичною особою якої укладена угода, або товар або послуга походять із території цієї держави тощо.

Вимога про застосування наслідків недійсності нікчемної угоди може бути представлена будь-якою зацікавленою особою або самим судом за власною ініціативою. Однак припущення про те, що під «іншими правовими актами» законодавець міг мати на увазі й акт міжнародної організації, виглядає мало реалістичним. У цьому плані внесення відповідних положень у чинне законодавство, які орієнтовані на ув'язку внутрішньодержавних приписів із міжнародно-правовими нормами, є цілком актуальним.

Резолюцією РБ № 748 (1992) щодо Лівії передбачається, що «всі держави заборонять своїм громадянам або зі своєї території здійснювати виплати за новими заявами в рамках існуючих договорів страхування». Водночас виникає питання про принципову можливість виплат за новими заявами, поданими протягом терміну дії санкцій. Тобто чи можливо здійснення виплат після закінчення економічних санкцій? Звісно ж, заборона на здійснення виплат має встановлені тимчасові рамки, що не виключає можливість здійснення виплат після закінчення зазначеного в нормативно-правових актах терміну. Чи будуть здійснені такі виплати – цілком залежить від розсуду сторін і положення їхніх приватноправових міжнародних контрактів. Однак якщо сторони бажають уникнути несприятливих наслідків введення економічних санкцій, ученими рекомендується включення в текст контракту положення про те, що «ніякі рішення міжнародних органів не можуть звільнити від відповідальності сторону, яка не виконала свої зобов'язання». У такому разі, як зазначається в літературі, сторона, яка не виконала свої зобов'язання за угодою, буде зобов'язана компенсувати збитки іншій стороні [5, с. 372].

Наслідки все більш частого застосування економічних санкцій РБ ООН полягають у все більш широкому впливі на приватноправові контракти, що виражається як безпосередньо, тобто шляхом видання державою індивідуальних нормативно-правових актів, у яких фіксуються прямі вимоги щодо корекції поведінки приватно-правових суб'єктів з урахуванням змісту санкцій, так і опосередковано – через зміну цивільного й іншого законодавства загалом. Це стосується у принципі всіх держав, України також.

Вплив, який чинять резолюції РБ ООН на цивільно-правове регулювання комерційних відносин в Україні, є досить суттєвим і має кілька векторів: на рівні ухвалення внутрішніх норма-

тивно-правових актів, включаючи законодавчі акти і рішення судової системи всіх інстанцій, а також і на міжнародному рівні. Національна правова система України вдосконалюється, зокрема й орієнтуючись на дедалі більше, активне взаємопроникнення і взаємодію з міжнародним правом, більш чітке виконання своїх зобов'язань, що впливає як із міжнародно-правових договорів України, так і із загальновизнаних принципів міжнародного права.

Сьогодні дуже важливо відзначити, що національна і міжнародна системи права саме взаємодіють і впливають на розвиток одна одної. Л. Ануфрієва вказує на те, що «фактична взаємодія систем міжнародного і внутрішньодержавного права складається з історично об'єктивного первинного впливу внутрішньодержавного права на міжнародне у процесі формування його норм і впливу уже існуючих норм міжнародного права на подальший розвиток національного законодавства і в цілому на стан права в конкретній країні» [6, с. 332–333].

У рамках цього важливо підкреслити значення резолюцій РБ ООН для органів правосуддя. У цьому плані характерні приклади впливу резолюцій РБ ООН на діяльність органів правосуддя у випадку з уведенням санкцій проти Іраку і Югославії. Фахівці зазначають, що нормативно-правові акти Іраку, що суперечать резолюціям РБ ООН, оголошувалися нікчемними, отже, суди третіх держав не повинні були їх застосовувати в разі відсилання до них права *lex fori*. Отже, можна зробити висновок, що в разі визнання актів іноземних держав, які суперечать резолюціям РБ ООН, право такої держави, що підлягає застосуванню до контракту як *lex causae*, не повинно застосовуватися. Особливе значення мають судові рішення, що звільняють сторони від цивільно-правової відповідальності у зв'язку з невиконанням ними своїх контрактних зобов'язань.

Питанням, яке є досить складним для вирішення, зважаючи на відсутність наукових розробок у частині співвідношення між обов'язковим рішенням РБ ООН і приватно-правовим договором міжнародного характеру, є питання про можливість невиконання національними особами держав приписів про введення економічних санкцій у разі, якщо ухвалення рішення Радою Безпеки не відповідало встановленій для цього у Статуті ООН належній процедурі. Дана проблема має два аспекти.

Першим є обов'язкове пред'явлення державі-порушнику або будь-яким іншим особам дотримання тимчасових заходів, які РБ знайде необхідними або бажаними відповідно до положень ст. 40 Статуту ООН, до ухвалення рішення про застосування заходів згідно зі ст. ст. 39 і 41 Статуту. Якщо Рада Безпеки не зверталася до положень

ст. 40 Статуту ООН і не вимагала виконання від держави-порушника або інших суб'єктів міжнародного права необхідних, на її думку, заходів, то неодмінно має виникати питання про законність ухвалення рішення про введення економічних санкцій і дійсність такого рішення.

Другим аспектом розглянутого питання є обов'язкове здійснення Радою Безпеки кваліфікації ситуації як такої, що представляє загрозу міжнародному миру, порушення міжнародного миру або як акту агресії. Ученими підкреслюється, що «констатація наявності акту агресії <...> або загрози агресії <...> необхідна для юридичного обґрунтування подальших рішень про заходи, спрямовані на припинення агресії. Це акт надзвичайної політичної і юридичної важливості, бо він створює юридичний титул для подальших дій, що мають величезне значення» [7, с. 193]. У резолюції № 733 (1992) від 23 січня 1992 р. Рада Безпеки вказала, що подальша ескалація ситуації в Сомалі буде загрозою міжнародному миру, і, незважаючи на відсутність кваліфікації ситуації як існуючої загрози миру, запровадила ембарго на озброєння. Ситуація була кваліфікована РБ ООН як загроза миру тільки 3 грудня 1992 р. у резолюції № 794 (1992). Даний приклад дуже показовий. Формально санкції були спочатку введені безпідставно, незаконно застосовувалися державами протягом майже одного календарного року.

В Україні суб'єктам внутрішньодержавного права надається право на захист своїх прав і свобод усіма способами, не забороненими законом, зокрема і право судового захисту.

Цивільним кодексом України передбачається, що ненормативний акт державного органу або органу місцевого самоврядування, а у випадках, передбачених законом, також нормативний акт, що не відповідають закону або іншим правовим актам і порушують цивільні права й охоронювані законом інтереси громадянина чи юридичної особи, можуть бути визнані судом недійсними, а порушене право в такому разі буде підлягати відновленню. Статут ООН у контексті даної статті буде іншим правовим актом, як і резолюції РБ ООН, ухвалені в його розвиток, а рішення компетентних органів державної влади про набуття чинності рішеннями про економічні санкції будуть являти собою нормативні акти. Якщо такі нормативні акти порушують права і законні інтереси громадянина чи юридичної особи, що не відповідають вимогам іншого нормативного акта, у даній ситуації Статуту ООН, то особа має право звернутися до суду з позовною вимогою про визнання нормативного правового акта недійсним з усіма правовими наслідками, що із цього випливають.

Юридично значущі наслідки введення економічних санкцій наступають не тільки для учасників зовнішньоекономічних відносин із країною,

проти якої вводяться санкції. Швейцарськими юристами порушуються питання наслідків введення економічних санкцій щодо договорів банківської гарантії, оскільки багато міжнародних приватноправових контрактів укладаються саме під банківську гарантію, угода про надання якої зазвичай оформляється додатковим договором між банком і однією зі сторін приватноправового договору міжнародного характеру [8].

На окремий розгляд заслуговує питання про страхування ризику введення економічних санкцій РБ ООН під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності проти держави, громадянином якої є страхувальник. Виходячи з сформульованих у резолюціях РБ заборон про призупинення дії всіх контрактів і здійснення страхових виплат за новими заявами в рамках існуючих договорів страхування, варто визнати, що і дія договору страхування від ризику введення економічних санкцій РБ ООН має бути призупинено. Однак, виходячи зі змісту такого договору і специфічного предмета договору страхування, а саме ризику введення економічних санкцій РБ ООН, здається, що зазначена проблема має вирішуватися комплексно, оскільки, з одного боку, введення економічних санкцій РБ ООН є настанням обставин непереборної сили для виконання контрактних зобов'язань, а з іншого боку, саме їх введення обумовлює страхувальника виконати свій договірний обов'язок із виплати страхового відшкодування. Страхувальнику в такому разі необхідно виходити з того, що введення економічних санкцій РБ буде тільки одним із критеріїв нарахування та здійснення страхових виплат.

За існування перешкод для виконання поточних договорів виникає досить складна проблема, як-от додаткові угоди: чи приводить тимчасове призупинення дії основного договору до відстрочки виконання додаткових, тобто пов'язаних із ним, угод? Єдиного рішення даної проблеми не існує, воно може змінюватися залежно від ситуації. За таких обставин важливу роль відіграють два критерії: з одного боку, це предмет додаткового договору, з іншого боку – поінформованість контрагента за додатковою угодою про існування основного договору. У результаті суддя або арбітр не стикається із проблемами в разі відмови в наданні відшкодування збитків контрагенту за додатковим договором в тому випадку, якщо такий договір стосується поставки товарів загального характеру,

Можливим вирішенням питання про мінімізацію збитків за додатковим договором стане внесення сторонами в текст контракту посилання на основний договір, включення положення про порядок припинення, зупинення або розірвання додаткової угоди в односторонньому порядку в разі настання обставин непереборної сили, юридичну

неможливість виконання зобов'язань тощо за умови здійснення сторонами взаєморозрахунків на момент такого припинення або розірвання.

Наслідки економічних санкцій нерідко зачіпають інші існуючі види приватноправових міжнародних договорів, що укладаються між собою особами, які перебувають під юрисдикцією третіх держав.

Висновки. Уведення санкцій робить виконання договірних зобов'язань юридично неможливим. Неможливість виконання договору призводить до припинення дії договору або призупинення його дії, у зв'язку із чим договірні сторони відчувають значні негативні майнові труднощі, що виражаються в несенні збитків і шкоди за укладеними договорами, а також відповідальності у зв'язку з невиконанням договору.

Розгляд атрибутів економічних санкцій, що вводяться рішеннями Ради Безпеки ООН (як-от відсутність вольового складника поведінки сторін зовнішньоекономічного договору, здатної вплинути на ситуацію; неможливість запобігання їй настанню; наявність у нормативному акті, що імплементує резолюцію РБ ООН про введення економічних санкцій, суворо імперативних приписів, від яких сторони не мають права відступити), дозволяє дійти висновку про те, що зазначена юридична неможливість виконання міжнародних комерційних зобов'язань може бути віднесена за погодженням сторін до форс-мажорних обставин, що звільняє несправну сторону від відповідальності. Водночас за погодженням сторін договірними положеннями може передбачатися і прямо протилежне – вони можуть включити в угоду положення, що «жодні рішення міжнародних органів не можуть звільнити від відповідальності сторону, яка не виконала свої зобов'язання». У такому разі сторона, яка не виконала свої зобов'язання за договором унаслідок введення санкцій, буде зобов'язана компенсувати збитки іншій стороні. Здається, що найближчим часом подібні договірні умови можуть набути значного поширення в контрактах вітчизняних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності з огляду на спостережувану нестабільність умов господарювання.

Література

1. Ануфриева Л. Сотрудничество в области науки и техники между социалистическими и развивающимися странами. Москва : Наука, 1987. 174 с.
2. Принципы международных коммерческих договоров (Принципы УНИДРУА). Пер. с англ. А. Комарова. Москва : Статут, 1996. 758 с.
3. Принципы европейского контрактного права. Журнал *международного частного права*. 1999. № 1. С. 40–70.
4. Кох Х., Магнус У., Винклер фон Морен Фельс П. Международное частное право и сравнительное право. Москва, 2001. 560 с.
5. Международное частное право : учебник / под ред. К. Дмитриевой. Москва : Проспект, 2003. 688 с.

6. Ануфриева Л. Соотношение международного публичного и международного частного права: правовые категории. Москва : Спарк, 2002. 415 с.

7. Оппегейм Л. Международное право. Споры. Война. Т. 2 : Полутом 1 / под ред. С. Крылова. Пер. : А. Ивенский. Москва : Иностр. лит., 1949. 547 с.

8. Kraffe M.-Ch., Thurer D. and Stadelhofer JA Switzerland. National Implementation of United Nations Sanctions. A comparative study / V. Golland-Debbas (ed). Boston, 2004.

Анотація

Кононенко Д. Ф. Санкційні і форс-мажорні застереження в договірних умовах та їх інтерпретація. – Стаття.

У статті розглянуто поняття і сутність санкційних і форс-мажорних застережень у договірних умовах. Історично під обставинами форс-мажору розумілися стихійні лиха та природні катаклізми, унаслідок яких утворювалася фактична неможливість виконання договірних зобов'язань. У подальшому категорія обставин форс-мажору була розширена шляхом включення в неї односторонніх актів уповноважених органів державної влади, що також створюють неможливість виконання контрактних домовленостей.

У міжнародно-правовій практиці складання приватноправових договорів міжнародного характеру закріпилося правило про внесення в текст застереження на випадок настання обставин форс-мажору, а також правило, що настання і продовження обставин непереборної сили повинно бути підтверджено торгово-промисловою палатою або іншим компетентним органом.

Залежно від права, яке підлягатиме застосуванню до такого договору, буде розглядатися і відповідна подія на предмет її кваліфікації як обставини непереборної сили. Питання про кваліфікацію події як обставини непереборної сили є питанням матеріального права. Якщо відповідно до права держави, що розглядає спірні відносини за договором, неможливість виконання контрактних зобов'язань внаслідок введення економічних санкцій Радою Безпеки Організації Об'єднаних Націй буде кваліфікована як настання обставини форс-мажору, то сторона буде звільнена від несення відповідальності за невиконання або неналежне виконання.

Уведення санкцій робить виконання договірних зобов'язань юридично неможливим. Неможливість виконання договору призводить до припинення дії або призупинення дії договору, у зв'язку із чим сторони відчувають значні негативні майнові труднощі, що виражаються в несенні збитків за укладеними договорами, а також відповідальності у зв'язку з невиконанням договору.

Розгляд атрибутів економічних санкцій, що вводяться рішеннями Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй (відсутність вольового складника поведінки сторін; наявність у нормативному акті, що імплементує резолюцію Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй про введення економічних санкцій, суворо імперативних приписів, від яких сторони не мають право відступити), дозволяє дійти висновку про те, що зазначена юридична неможливість виконання міжнародних комерційних зобов'язань може бути віднесена за погодженням сторін до форс-мажорних обставин, що звільняє несправну сторону від відповідальності.

Ключові слова: форс-мажор, економічні санкції, обставини непереборної сили, цивільно-правова відповідальність, звільнення від відповідальності, санкційні та форс-мажорні застереження.

Summary

Kononenko D. F. Sanction and force majeure clauses in contractual terms and their interpretation. – Article.

The article discusses the concept and essence of sanctions and force majeure clauses in contractual terms. Historically, the circumstances of force majeure were understood as natural disasters and natural disasters, which resulted in the actual impossibility of fulfilling contractual obligations. In the future, the category of circumstances of force majeure was expanded by the inclusion of unilateral acts of authorized bodies of state power in it, also creating the impossibility of fulfilling contractual arrangements.

In international law, the drafting of private law treaties of an international nature has established a rule on making clauses of force majeure circumstances, as well as the rule that the occurrence and continuation of force majeure circumstances must be confirmed by the chamber of commerce or other competent state body.

Depending on the law that is applied to such an agreement, the circumstances will also be considered for its qualification as force majeure. The issue of qualifying circumstances as force majeure is a matter of substantive law. If, in accordance with the law of the state, it considers disputed relations under a contract, the inability to fulfill contractual obligations due to the imposition of economic

sanctions by the UN Security Council will be qualified as force majeure circumstances, the party will be exempted from civil liability for non-performance or improper performance.

The imposition of sanctions makes the fulfillment of contractual obligations legally impossible. The inability to fulfill the contract entails the termination of the contract or suspension of its validity, in connection with which the contracting parties experience significant negative property problems, expressed in loss and harm under the concluded contracts, as well as liability in connection with the non-performance of the contract.

Consideration of the attributes of economic sanctions introduced by decisions of the UN Security Council (the absence of a strong-willed component of the behavior of the parties, the presence in the normative act implementing the UN Security Council resolution on the introduction of economic sanctions, strictly imperative requirements from which the parties are not entitled to derogate), allows us to conclude that that the indicated legal impossibility of fulfilling international commercial obligations may be attributed by agreement of the parties to force majeure circumstances exempting the violator side of responsibility.

Key words: force majeure, economic sanctions, circumstances of force majeure, exemption from liability, sanctions and force majeure clauses.